

OLAH, BOLGÁR, VAGY MAGYAR EREDETŰ VOLT-E RONSARD PÉTER?

Ronsard Péterről magyar nyelven csak egyetlen önálló mű jelent meg t. i. Arányi «Du Bellay és Ronsard» cz. értekezése, ez azonban csak irodalmi működését tárgyalja és a költő családjának eredetéről egyetlen szóval sem emlékszik meg. Marczali Henrik a Ribáry-féle «Képes Világtörténet» hatodik kötetének 539. lapján, csak ennyit mond az illető francia író eredetéről: «Keletről származott», csakhogy az országot nem nevezi meg, pedig a «Kelet» igen tág fogalom. A francia irodalomtörténetek túlnyomó része magyar eredetűnek mondja Ronsard családját, mely Valois Fülöp (1328—1350) uralkodása iúejében költözött be Franciaországba, így pl. St. Beuve, ki Ronsard válogatott munkáit 1828-ban kiadta, a költő életrajzában ezt mondja: «Pierre de Ronsard naquit le 11 septembre 1524 (au château de la Poissonnière), dans le Vendômois, d'une famille noble, originaire de Hongrie». Épen így nyilatkoznak a többi francia irodalomtörténészek is, kik bizonyára nem olvasták el Ronsard legrégibb életrajzírójának a költő származására vonatkozó megjegyzését. Ronsard műveinek 1587-iki kiadásában, Binet e cím alatt: «La vie de Pierre de Ronsard» a költő életrajzát közli és többek közt ezt mondja: «Louis de Ronsard (a költő atyja) était issu d'un Baudouin, cadet d'une grande maison, sur les confins de Hongrie et de la Bulgarie, lequel (t. i. Ronsard öse) avait amené une compagnie de gentilshommes au roi Philippe de Valois. Il se trouve une seigneurie appelé le marquisat de Ronsard dans l'endroit où le Danube voisine de plus près le pays de Thrace». Egyébiránt a költő maga is megerősíti ezen állítást a következő költeményben:

Or quant à mon ancêtre, il a tiré sa race
D'où le glacé Danube est voisin de la Thrace :
Plus bas que la Hongrie, en une froide part,
Est un seigneur nommé le marquis de Ronsart
Riche d'or et de gens, de villes et de terre.
Un de ses fils puînés ardent de voir la guerre,
Un camp d'autres puînés assembla hasardeux,
Et quittant son pays fait capitaine d'eux,
Traversa la Hongrie et la basse Allemagne,
Traversa la Bourgogne et la grasse Champagne,
Et hardi vint servir Philippe de Valois
Qui pour lors avait guerre encontre les Anglois.

Il s'employa si bien au service de France,
Que le roi lui donna des biens à suffisance.

Sur les rives du Loir:*) puis de tout oubliant
Frères, père et pays Français se mariant,
Engendra les aïeux dont est sorti le père
Par qui premier je vu cette belle lumière.

Ebből tehát kitűnik, hogy Ronsard őse nem Magyarországból, hanem az alduai országokból jött Franciaországba, hiszen maga a költő is mondja: «Keresztül ment (t. i. őse) Magyar- és Németországon», ennél fogva mindenesetre a hazánktól délkeletre fekvő országokból kellett származnia. Mielőtt az illető ország megállapításához fognék, szükségesnek tartom a Ronsard név értelmének meghatározását.

Ronsard a «ronce» szóból keletkezett, ugyanis ezen szót még a XV. században «ronsse»-nak írták, így pl.: «Enrossiné d'une ronsse» = piqué d'une ronce. Az «ard» (hajdan art) germán eredetű képzővel a francziában igen sok személynevet alkottak, ilyenek pl.: Houchard, Regnard, Nisard, Ponsard, Bayard, Pannard, stb. Ronce magyarul szedret, tüskét, tövist jelent, tehát Ronsard olyanféle név mint nálunk a Tövisy, Tüskeházy, Fperjessy, Csipkés stb. családok nevei. Ezek előre bocsátását két okból tartottam szükségesnek: először a ruméni ebből akarják következtetni a Ronsard család oláh eredetét, másodsor a Binet és Ronsard által említett «Ronsard grófság vagy márkiság» fekvésére nézve ugyancsak ebből némi következtetés vonható.

Alekszandri Vazul rumén költő, egy általa fölfödözött oláh ballada tartalmából ítélve, azt állítja, hogy Ronsard Péter ősei a moldvai Maraszescziből származnak. Maraszesczi mezőváros a putnai kerületben, Foksántól északra, a galacz-románi vasút mellett a Szeret jobb partján fekszik.

Vaillant «La Romanie» című művének első kötetében a 151-ik lapon ekként írja le Ronsard őseinek eredetét: «Róbert Károly magyar király a Basszaraba János (a magyar történetírók Bazarádnak nevezik) által szenvedett rettenetes vereség után kibékülni ohajtván veszélyes ellenfelével, királyi udvarába hívta őt. Basszaraba csakugyan megjelent a magyar királyi udvarban, hová számos főnemes követte urát. Itt mindenki csak a francia király hatalmáról és fényes udvartartásáról beszélt, a rumén nemesek mindezt csodálkozva hallgatták, a maraczini-i bán ifjabbik fiának kedve kerekedett ily hatalmas uralkodó szolgálatába állni és a sok csodás dolgot megláthatni, ennél fogva legjobb katonáiból kis csapatot alakított, melylyel Magyar- és Németországon keresztül, Franciaországba ment, hol Valois Fülöp szolgálatába állott. Itt a La Trémouille családba beházasodott és rumén nevét Ronsard-ra

*) Nem pedig Loire.

változtatta. Ez volt a leghíresebb francia családok egyikének és a költők fejedelmének őse.

Vaillant ezenkívül a 393. lapon, a 28-ik jegyzetben, következőleg fejt meg a Ronsard név eredetét: «Maraczini volt a Franciaországba költözött rumén nemesnek családi birtoka, Maraczini pedig tövisbokrot, túskebokrot jelent, tehát értelme ugyanaz a mi a francia ronce-é.» Maraczini falu Buzeo kerületben, Buzeo városától északra fekszik. Maraczina = túskebokor, tövisbokor.

De ha az említett költeményt jobban elemzés alá vesszük, a rumén eredet ellen azonnal kifogásul hozhatjuk föl, hogy a Ronsardok ősi lakhelye azon a vidéken terült el, hol a Duna legjobban megközelíti Tráziát; így nyilatkozik a költő legrégebb életrajzrója Binet is. Előbb azonban lássuk a bolgár származást bizonyító adatokat. Az «Encyclopædia Britannica» Ronsard őseiről szólván megjegyzi: «His family are said to have come from the Slav provinces to the south of the Danube (provinces with which are the crusades had given France much intercourse) in the first half of the 14th century Baudouin de Ronsard was the founder of the French branch of the house.» Ebből látható, hogy a Ronsardok ősi hazája a Dunától délre, nem pedig északra keresendő. Larousse Lexikonja és a Biographie universelle egyetlen szóval sem említik az oláh eredetet, hanem mindkettőben azt olvassuk, hogy Ronsard ősi bolgár vagy magyar eredetű volt. A magyar eredet, mint már említettem, a rendelkezésemre álló adatokból be nem bizonyítható, nem marad tehát egyéb hátra, mint Ronsard legrégebb életrajza és a származására vonatkozó költeményt szigorú elemzés alá venni.

Binet állítása szerint, Ronsard ősei a bolgár-magyar határról költöztek be Franciaországba. A mai állapotot tekintve ezen állítás képtelenségnek látszik, mivel a két ország sehol sem ér össze. Azonban volt idő, midőn Bolgárország határos volt Magyarországgal. A magyar állam megalapításától a XIII.-század közepéig, az Aldunának Belgrádtól Orsováig terjedő része képezte a magyar határt, így pl. Kalojan bolgár császár idejében (1197—1207) Keve magyar vár (a mai Kubin mezőváros helyén, Temes megyében) átellenében állott a bolgár határőrőség: «castrum quod vocatur Keve, ubi solo Danubio mediante regnum Ungariæ a Bulgarorum provincia separatur», lásd Theiner Mon. Slav. I. 34. Később a szörényi bánóság fölállítását (1233) ismét határossá lett a két ország, azonban az egész vidéken nem létezett oly tartomány, kerület, bánóság, vagy nevezetesebb város, melynek nevéből a Ronsard nevet kimagyarázhatnók.

Lássuk most Binet és Ronsard egybevágó állításait, melyek a Ronsard nevű grófság vagy márkiság létezésére és fekvésére vonatkoznak. Mindketten azt állítják, hogy a Ronsard márkiság, — honnan a

nagy költő őse Franciaországba költözött — ott terült el, hol a Duna legjobban megközelíti Tráciát, ez a pont pedig nem más, mint Szvistov (a nyugateurópai térképeken Szisztova) városa, ezen a vidéken kell tehát keresnünk a költő által emlegetett gazdag, népes és termékeny Ronsard márkiságot, vagyis a bolgár nyelven ennek megfelelő tartományt. Trácia nem egyéb mint a mai Rumili vagyis a volt Kelet-rumélia és az ettől délre fekvő közvetlen török birtok területe. Trácia északi határa (Balkán hegység) és Szvistov városa (azon pont, hol a Duna legközelebb van Tráciához) közt találjuk Trnovo városát (a nyugateurópai térképeken Tirnova), a régi bolgár királyok és csárok székhelyét.

Trnovot magyarul Töviskésnek, Tüskevárnak, Tüskésnek, Tövisnek stb. fordíthatjuk (ily nevű helységet akárhányat találhatunk). A szó eredetét illetőleg még ezt jegyzem meg: trn (bolgárul, szerbül és csehül), tern (oroszul) és tarn (lengyelül) tövist, tüskét jelent vagyis értelmé ugyanaz, a mi a francia «ronce»-é, ha tehát a rumének «maraczina» (tüske-tövisbokr) által képzett helyneveket hoznak föl a Ronsard család ősi lakhelyéül, én meg a «trn» (tövis, tüske) által képzett Trnovo vidékét tekintem a költő által emlegetett márkiságnak, annyival is inkább, mivel Trnovo városáról az egész Bolgárországot is «Trnovszka sztrananak», azaz «Trnovoi tartománynak, országnak» nevezték, lásd Starine I. p. 9, 38, stb. Így tehát végre odajutottunk, hogy azon a ponton, hol a Duna legjobban megközelíti Tráciát, csakugyan létezett olyan tartomány vagy vidék, melynek nevéből a Ronsard (vagyis a mai helyesírás szerint sokkal jobb volna Ronçard) név keletkezhetett. Ronsard őse, midőn az aldunai országokból Franciaországba költözött, a «trnovoi» (azaz «bolgárországi») nevet egyszerűen franciásította Ronsardra, azaz Tövisire. Ha tehát a költő által említett Ronsard grófság, márkiság vagy bármi néven nevezendő tartomány létezett, az nem lehetett más mint Trnovo környéke; a rumének hiába hivatkoznak Maraczini nevű bánságra, mert ilyesmi sohasem létezett és történelmi alapon ki sem mutatható. Egyébiránt a költemény világosan megmutatja a helyet, hol keressük a Ronsardok őseinek birtokát; Buzeo és Foksán (ezek közelében vannak a fentemlített Maraczineri és Maraczeszcei helységek) legalább is 8-szor, illetőleg 10-szer távolabb vannak Tráciától, mint Trnovo, pedig szerintem a költő őseinek hazája csak is ott keresendő, hol — mint maga mondja — a Duna legjobban megközelíti Tráciát. Mindezen érvekből következtetve, Ronsard Péter francia költő őseinek hazáját egyedül Bolgárországba, még pedig Trnovo környékére helyezem. Egyébiránt a kérdést még nem tekintem befejezettnek és mihelyt újabb adatokat találok, azokat nyilvánosságra fogom hozni.

SZAMOTA ISTVÁN.